

S2023/4: Taide 1500- ja 1600-luvuilla 20p

Päättele, mitä tyyliä Jeesuksen syntymää esittävät maalaukset (aineistot 4.A ja 4.B) edustavat, ja esitele näiden tyyliä keskeiset tunnuspiirteet.

S2023/4: Taide 1500- ja 1600-luvuilla 20p

- Päättelä, mitä tyyliuuntia Jeesuksen syntymää esittävät maalaukset (aineistot 4.A ja 4.B) edustavat, ja esittele näiden tyyliuuntien keskeiset tunnuspiirteet.
- **Mitä huomaat/teet?**
 - Kuka teki ja milloin?
 - Mistä aikakaudesta kysymys?
- **Keskeiset tuon ajan piirteet?**
- **Mitä niistä löydät kuvista?**
- **Mitä muuta tiedät tyyliuuntien aikakausista?**

S2023/4: Taide 1500- ja 1600-luvuilla 20p

- **Ensimmäinen maalaus edustaa renessanssia.**
 - **Pinturicchion teoksen yhteydessä kokelas voi huomioda renessanssitaiteelle tyypillisen perspektiivin tai antiikin kulttuurista muistuttavat pylväät Betlehemin tallissa.**
- **Jälkimmäinen edustaa barokkia.**
 - **Caravaggion teoksessa kokelas voi huomioda barokille tyypillisen valon ja varjon vaihtelun.**
- **Kummankin maalauksen kristillinen aihe huomattava.**

S2023/4: Taide 1500- ja 1600-luvuilla 20p

- Kiitettävässä vastauksessa kokelas ottaa huomioon, että tehtävänanto **ei rajoitu yksinomaan aineistoina oleviin taideteoksiin, vaan koskee ylipäätään renessanssin ja barokin tyyliuuntien ominaispiirteitä.**
- Kokelas esittelee nämä tyylit laajemmin ja kiinnittää huomiota **myös sellaisiin renessanssi- ja barokkitaiteelle tyypillisiin piirteisiin, jotka eivät ole aineistoista suoraan havaittavissa.**
- Kokelas voi huomioida vastauksessaan kuvataiteen lisäksi **myös muut taiteen muodot, kuten arkkitehtuurin ja musiikin.**
- **Tunnuspiirteeksi voidaan katsoa myös se, miten taide heijasteli omaa aikaansa:** Ansio on, jos kokelas on eritellyt renessanssin ja barokin yhteiskunnallista taustaa.

S2023/4: Taide 1500- ja 1600-luvuilla 20p

Esim.: Pinturicchion
maalauksessa huomataan
syvyysvaikutelman
luomiseen käytetyt
renessanssille tyypilliset
maalaustekniset keinot ja
pyrkimyksen **ihmis-**
hahmojen todennukaiseen
kuvaamiseen, joka
jäljittelee **antiikin**
esteettisiä käsityksiä.

Michelangelo

Michelangelo, David, 1501–04

Ihmisfiguurien aiempaa todenmukaisempi kuvaaminen ja uudentyyppinen käsittely. Vertaa antiikin klassinen veistotaide.

Giotto di Bondone (1267–1337)

Giotto, Viimeinen tuomio,
1304–1306

Antiikin jäykkä perinne rikottiin:

- Vapautti ihmiset tasopinnasta varjostuksen avulla
- Kolmiulotteinen elämä
- Kokonaisuus

Fra Angelico (Guido di Pietro, 1400–1455)

Fra Angelico, Neitsyt
Marian ilmestys, n. 1437

- firenzeläinen
kirkkofreskojen maalari
- **perspektiivin
käyttö**
- **edelleen
raamatulliset
aiheet**

Paolo Uccello; (1397-1475)

**Matematiikka ja geometria
= syvyysvaikutelma,
perspektiivi**

Sandro Botticelli (1446–1510)

Venuksen syntymä – maalauksessa n. 1480 Botticelli yhdistää **"pakanallisen" antiikin myytin kristinuskon sisältöön**. Venus onkin Neitsyt Marian toinen ilmentymä. **Alastomuus.**

Leonardo da Vinci (1452–1519)

Leonardo da Vinci oli aikansa yleisnero: taidemaalari, arkkitehti, kuvanveistäjä, runoilija, luonnontutkija ja keksijä. Hän kehitti **kolmiulotteisuutta ja perspektiiviä matemaattisten apuviivojen avulla ja sekoitti valon ja varjon toisiinsa ilman rajalinjaa.**

Kuvassa Viimeinen ehtoollinen, n. 1495–1498.

Santa Maria delle Grazie –kirkko Milanossa

<http://historianet.fi/taide/mestarien-kaetketyt-viestit>

Michelangelo Buonarroti (1475–1564)

Michelangeloa voidaan pitää yhtenä **täysrenessanssin** (**Roomassa 1500-l**) merkittävimmistä edustajista da Vincin ja Rafaelin ohella. Hänen tuotantoaan leimaa **suurellisuus ja paatoksellisuus**. Kuvassa ote Sikstuksen kappelin freskosta Aatamin luominen, n. 1508–1512.

Rafael; Ateenan koulu

Masaccio (Tommaso Guidi); Karkotus paratiisista 1425

**Tunteiden
ilmaiseminen
Ilmeet
Alastomuus**

Jan van Eyck; Kansleri Rolinin Madonna, s. 101

Pylväikkö

Perspektiivi

Maisema taustalla

**Uskonnollinen aihe
yhdistettynä maalliseen**

Yksilöllisyys

Marian viitta

Jeesuksen alastomuus

Jan van Eyck; Arnolfinit 1434

**Perhepotretit
Maalais- ja
arkielämän kuvaus
Symboliikkaa**

Giorgio Vasari; Lorenzo de Medici n.1550

**Muotokuvat
Mesenaatit
Taiteesta taidetta,
ei enää käsityötä
Sijoitus**

Filippo Brunelleschi, Duomo 1420-36

**Kupoli
Basilika**

Holvaus Pylväät Kerroksellisuus

Kerroksellisuus

San Giorgio Maggiore Venetsiassa

Andrea Palladio 1566

Julkisivu

Renessanssin arkkitehtuuri

- Selkeys loogisuus
- Julkisivu
- Viivaperspektiivi (Brunelleschi)
- Antiikin Kreikan ja Rooman rakennuksista otettiin mallia: pylväät, holvikaaret, kupolit, päätykolmiot
- Rakennusten kerroksellisuus: reunalistat, palkit
- loistokkuutta ja mahtipontisuutta (myöhemmin)
- roomalainen arkkitehti [Vitruvius](#)
- haluttiin erottua pohjoisen ”barbaarien” gotiikasta

Renessanssin kirjallisuus

Romaanitaide:

- Dante Alighieri (1265–1321) **loi italian kielen** (Toscanan murre)
- Francesco Petrarca (1304–74) runoili italian kielellä *Sonetteja Lauralle*, korosti **yksilöllisyyttä, realismi**
- Giovanni Boccaccio (1313–75) kirjoitti *Decameronen*, jonka tarinoiden aiheena ovat uskonnon ja ritarien sijasta **arkiset asiat, kuten aistikkuus ja eroottisuus**. Kehitti **juoninovellin**.
- Geoffrey Chaucer (n. 1340–1400) kirjoitti **englanninkielisen** teoksen *Canterburyn tarinoita*, Lontoon seudun murteella kokoelma tarinoita, ihmisluonnon kuvausta
- Miguel de Cervantes (1547–1616) kirjoitti 1605 **ensimmäisen kansankielisen romaanin** (*Don Quijote*), **huumoria ja idealismia**
- William Shakespeare (1564–1616) tragediat, komediat, sonetit...

Renessanssin kirjallisuus

Kritiikkiä ja politiikkaa:

- Erasmus Rotterdamilaisen (1465-1536) pääteos *Tyhmyyden ylistys*, **arvosteli kirkkoa ja pilkkasi ihmisten heikkouksia**
- Thomas More (1478–1533) hahmotteli teoksessaan *Utopia* **liberaalin ihanneyhteiskunnan**.
 - yksityisomaisuutta ei ole ja maassa vallitsee lähes täydellinen uskonnollinen suvaitsevaisuus
- Baldassare Castiglionen (14-15) *Hovimies*; **käytösneuvoja sivistyneelle aatelismiehelle** (humanisti/ritari/herrasmies)
- Niccolò Machiavelli (1469-1527) kirjoitti *Ruhtinaan* 1513, jossa **käsiteltiin valtaa ja vallankäyttöä**

Euroopan kirjallisuus kehittyi renessanssin myötä

- 1. Raamatun kääntäminen Euroopan kansalliskielille.**
- 2. Edisti kansankielisen kirjallisuuden kehitystä:**
 - *Jumalainen näytelmä, Canterburyn tarinat*
- 3. Kirjallisuuden lajien monipuolistuminen:**
 - romaanit, näytelmät, esseet, runous.
- 4. Poliittiset kiistakirjoitukset ja satiirit:**
 - *Tyhmyyden ylistys, Ruhtinas*

Renessanssin kirjallisuus

Kritiikkiä, politiikkaa ja viihdettä:

- **Kansankielisyys**
- **Yksilöllisyys**
- **Arkiset asiat** (huumori, aistikkuus, eroottisuus)
- **Juoninovelli**
- **Realismi ja idealismi**
- **Kritiikki ja arvostelu** (kirkko ja vallankäyttö)
- **Pilkka** (ihmisten heikkouksia)
- **Liberaalit ajatukset** (ihanneyhteiskunnan)

Ihmiskuvan murros

Keskiaika

”Kuolleiden keskellä kuolemaa odottaen”

Yhteisöllisyys

Kristillisuus

Hyvät teot

Nöyryys

Vaatimattomuus

Tuonpuoleinen

Kohtalonusko

Kärsimys

Mystiikka

Menneisyys

Perinteellinen

Seurakunta

Munkki ja ritari

Uusi aika

”Ihminen on kaiken mitta”

Yksilöllisyys

Yleissivistys

Koulutus

Sankaruus

Näyttämisen halu

Maanpäällinen

Optimismi

Ilo ja nautinto

Tiede

Tulevaisuus

Uusi

Yhteiskunta

Kauppiaas, taiteilija, tiedemies

löytöretkeilijä, yleisnero....

S2023/4: Taide 1500- ja 1600-luvuilla 20p

**Caravaggion
maalauksessa näkyy
barokki-taiteelle
tyypillinen pyrkimys
liikevaikutelmaan ja
dramaattisuuteen
sekä tummat
värisävyt.**

3. Mitkä olivat barokin keskeiset tunnuspiirteet?

- kokonaistaideteos
- koristeellisuus
- muotojen runsaus
- tummat värit
- tunteellisuus
- liike
- spiraalit
- jyrkät kontrastit
(valo, värit,
rakennuksen osat)
- helmimuoto
- mahtipontisuus
- raskaus
- komeus, loisto
- arvokkuus
- runsaus, rehevyys
- miehekäs
- vertauskuvallisuus

Reiniersenin perhe (s. 84): Miten kuvassa näkyy barokki/1600-luvun arvomaailma?

Reiniersenin perhe (s. 85):

Miten kuvassa näkyy 1600-luvun arvomaailma?

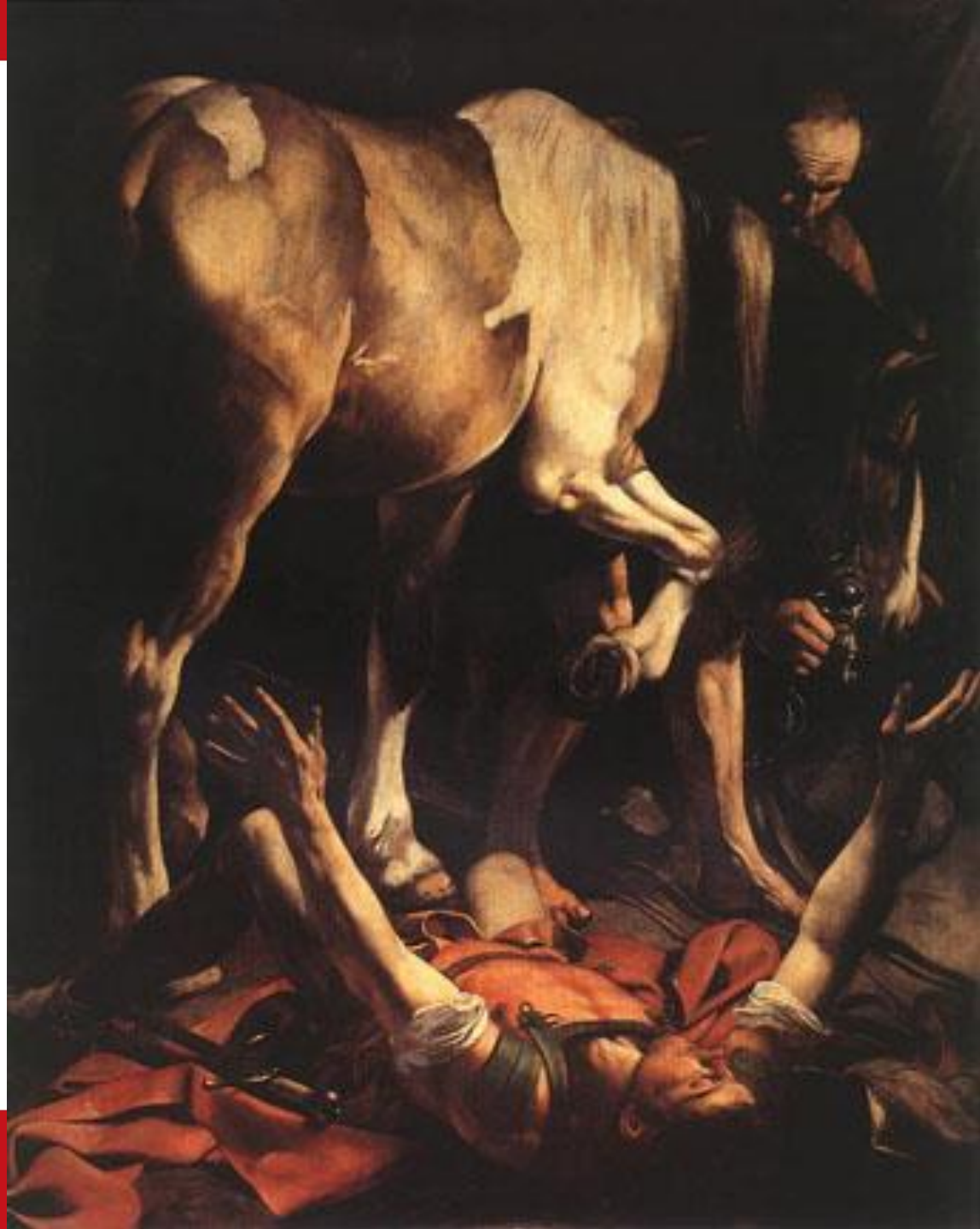
- Maalaus korostaa kauppiaan varakkuutta ja mahtia.
- Vaatteet ovat arvokkaan näköisiä, pöydällä on kallis itämainen matto ja takaseinällä arvokas tapetti. Lapsilla on käsissään hedelmiä.
- Myllynkivikaulus oli ajan muotivaate.
- Esiin nousee kristillisyyys:
 - lapsilla on ristiaiheisia koruja, poika lukee mahdollisesti raamattua
 - ihmiset eivät hymyile, sillä se ei ollut sopivaa/hurskasta
- Kuvassa korostetaan perinteisiä perhearvoja. Keskiössä ovat isä, äiti ja lapset. Takaseinän taulussa saattaa olla kuvattuna edellinen sukupolvi. Tyttölapset ovat äidin ympärillä, poikalapset isänsä luona.

Barokkimaalaukset

Tunnusomaisia piirteitä:

- valon ja varjon voimakkaat kontrastit
- tummat värit
- voimakas liikevaikutelma
- vertauskuvallisuus
- runsaat muodot.

Caravaggion
Paavalin kääntymys
(1601).

Barokkimaalaukset

- **Hollantilaiselle barokille olivat tyypillisiä arkiset aiheet.**
- **Toistuvia aiheita ovat porvariskodin intiimit kohtaukset tai maisemat.**

Jan Vermeerin *Maitotyttö*
(1658-1660).

- Kukin maalauksen hahmoista maksoi osan Rembrandtin palkkiosta sen mukaan mikä oli henkilön näkyvyys maalauksessa.

Barokki – ruhtinaiden tyyli

Peter Paul Rubens (1577–1640)

- flaamilainen taiteilija
- ylenpalttista loistoa ja vaikuttavuutta
- kuvaa hehkuvin värein elämäniloisia henkilökuvia, heleitä maisemia sekä uskonnollisia aiheita

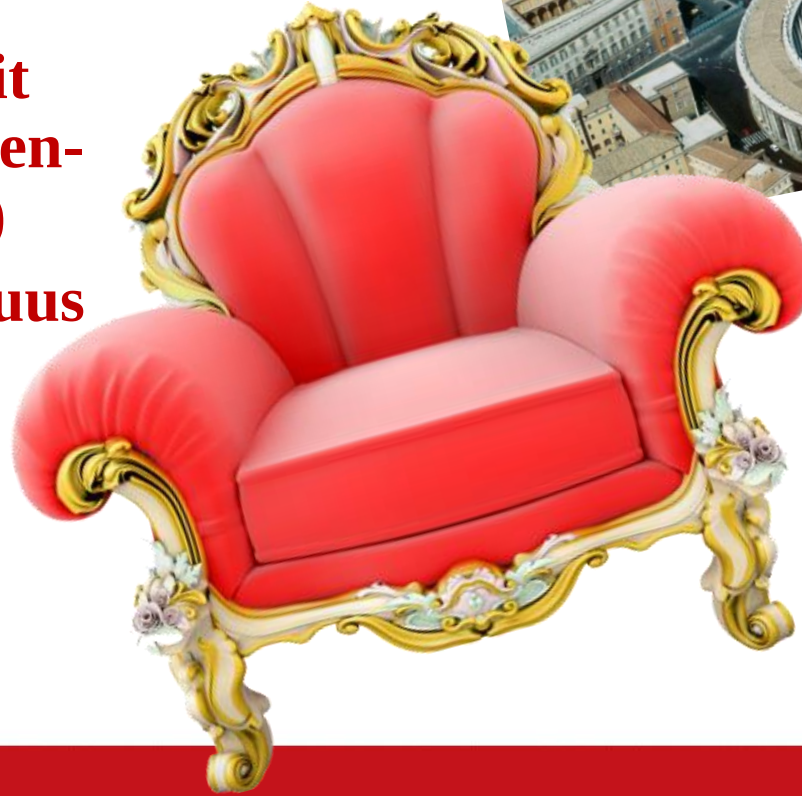
Barokkihuonekalut

- **Barokkiaikana sisustamisen merkitys kasvoi. Huonekalut ja muut esineet olivat raskaita ja koristeellisia.**
- **Tyypillisiä olivat myös kultaukset, upotukset ja puun käsittely tummaksi.**

Mitkä olivat barokin keskeiset tunnuspiirteet?

- **koristeellisuus**
- **muotojen runsaus**
- **raskaus**
- **tummat värit**
- **jyrkät kontrastit**
(valo, värit, rakennuksen eri osat)
- **vertauskuvallisuus**
- **tunteellisuus**

Barokkiarkkitehtuuri

- Barokkirakennukset muistuttavat paljolti renessanssin rakennustaidetta.
- Uutta ovat vaakasuorien linjojen kontrastiksi suunnitellut **ylöspäin kohoavat katot ja tornit**.
- Muotojen yksinkertaisuus on korvautunut **yksityiskohtien kierteisyydellä, koveruudella ja kuperuudella**.
- Rakennuksen kanssa samanaikaisesti suunniteltiin **aukioita, suihkulähteitä ja muotoon istutettuja puutarhoja, jotka yhdessä muodostavat kokonaistaideteoksen**.

Mark Fosh; Creative Commons Attribution 2.0

Barokki – ruhtinaiden tyyli: Versaillesin linna

Hampton Court

Barokki – miksi, miten heijasti aikaansa?

Taide oli hyväksi havaittu keino tuoda esiin ja tukea poliittisia päämääriä:

1. Katolinen kirkko pyrki kaikin keinoin edistämään vastauskonpuhdistusta.

- Barokkitaiteen tehtävä oli julistaa katolisen kirkon mahtia suhteessa protestanttisiin kirkkokuntiin.

2. Itsevaltiaat ruhtinaat havaitsivat barokin käyttökelpoiseksi omien etujensa ajamisessa.

- mahtailevuus, komeus ja dramaattisuus

Ludvig XIV oli tyypillinen itsevaltiuden ajan hallitsija.

Ludvig XIV (s. 83): Mitä barokille tyypillistä tunnistat maalauksesta?

- Hallitsija on keskiössä.
- Kuvassa näkyvät vallan symbolit (valtikka ja seppele).
- Vaatetus korostaa hallitsijan valtaa (kärpännahkaviitta).
- Teos on mahtipontinen.
- Tummat värit sekä valon ja varjon käyttö ovat tyypillisiä barokin piirteitä.

RANSKA

- AATELIN VALLAN VÄHENTÄMINEN
→ VALTA VIRKAMIEHILLE
- PARLAMENTIN SYRJÄYTTÄMINEN
- "VALTIO OLEN MINÄ"
- HOVIN VALVONTA
- lettres de 's cachet" = kuninkaan valtakirjat
- VAHVA ARMEIJA

